

Det Internationale Sekretariat Notat om De Økonomiske Råds efterårsrapport 2024

Notatet er klausuleret indtil tirsdag d. 8 oktober 2024 kl. 12.00

Sammenfatning

Efterårsrapporten fra De Økonomiske Råds formandskab (nedenfor vismændene) præsenteres for Finansudvalget den 8. oktober kl. 15:00. Rapporten og dette notat er klausuleret indtil kl. 12:00 samme dag. Nedenfor følger et kort referat af de enkelte kapitler samt 15 forslag til vinkler til spørgsmål til brug for mødet.

I kapitel 1 kommenterer vismændene aktuel økonomisk politik. Folketinget kunne spørge ind til følgende:

Spørgsmål 1. Hvad siger I til Finansministeriets indvendinger mod jeres forslag om at basere et bundfradrag i husdyrsafgiften på produktionsoutput?

Spørgsmål 2. I skriver, at ministerierne valg af størrelsen af den såkaldte gulerodseffekt ved personskattelettelser (substitutionselasticiteten) overordnet er i tråd med litteraturen – men er der ikke tale om en undervurdering?

Spørgsmål 3. Ministerierne fastholder, at arbejdskraften bærer byrden af selskabsskatten (den overvæltes fuldt ud i lønnen) – hvad siger I til det?

Vismændene præsenterer en fremskrivning af dansk økonomi i kapitel 2. Vismændene vurderer, at økonomien er i højkonjunktur, og at det ud fra et stabiliseringsmæssigt hensyn vil være hensigtsmæssigt med en opstramning af finanspolitikken. Diskussionen kunne tage udgangspunkt i følgende:

Spørgsmål 4. I forventer et stigende pres på arbejdsmarkedet fra 2023 til 2025, mens Økonomiministeriet forventer et aftagende pres. Hvorfor denne forskel?

Spørgsmål 5. I hvor høj grad afhænger vismændenes anbefaling af en stramning af finanspolitikken af forventningen om et stigende beskæftigelsesgab fra 2023 til 2025?

Spørgsmål 6. I vurderer, at råderummet er hele 25 mia. kr. større end regeringens vurdering. Bygger det ikke på en meget optimistisk vurdering af den fremtidige forretning af det offentlige nettoformue?

Spørgsmål 7. Ligger der et skjult råderum i Finansministeriets investeringsramme?

Spørgsmål 8. Vurderer I, at den lavere produktivitetsudvikling i euro-området alene er konjunkturbetinget?

Kapitel 3 omhandler finanspolitisk holdbarhed og berører endvidere tre forskellige spørgsmål: dels de samfundsøkonomiske konsekvenser af perma-

7. oktober 2024

Birgitte Smith Lange
Økonomisk konsulent
Birgitte.Lange@ft.dk
+45 3337 3323

Kathrine Lange
Økonomisk chefkonsulent
Kathrine.Lange@ft.dk
+45 3337 3323

nent lavere fertilitet, dels Danmarks vedvarende store overskud på betalingsbalancen, og dels diskussionen om den fremtidige indeksering af aldersgrænsen for folkepension. Forslag til spørgsmål kunne være:

Spørgsmål 9. Hvorfor vurderer I, at omkostningerne ved at fastholde pensionsalderen på 70 år er ca. 20 mia. kr. mindre end Finansministeriets skøn?

Spørgsmål 10. Leder et øget arbejdsudbud ikke til en tilsvarende forøgelse af efterspørgslen på langt sigt?

Spørgsmål 11. Har I konkrete policy-anbefalinger i relation til Danmarks betalingsbalanceoverskud?

Kapitel 4 indeholder en empirisk analyse af de økonomiske effekter af valget af ungdomsuddannelse for unge, der er på vippen mellem en erhvervsuddannelse og gymnasiet. Analysen viser, at der er økonomiske omkostninger for den enkelte og for de offentlige finanser, når en ung starter på en erhvervsuddannelse i stedet for en gymnasial uddannelse. Folketinget kunne spørge ind til følgende:

Spørgsmål 12. I hvor høj grad skyldes forringelsen af de offentlige finanser og lavere livsindkomst ved at påbegynde en erhvervsuddannelse frem for gymnasiet, at der er større risiko for frafald?

Spørgsmål 13. Fraråder I at anvende fremskrivninger af mangel på faglærte?

Spørgsmål 14. Ændres jeres resultater ikke, hvis de mekaniske fremskrivninger holder stik, og der opstår mangel på faglærte?

Spørgsmål 15. Hvis der er politisk ønske om ikke at forringe incitamentet til at tage en mellemlang uddannelse såsom de såkaldte velfærdsuddannelser, fraråder I så, at øge antallet af erhvervsuddannede?

Kapitel 1: Aktuel økonomisk politik

I kapitel 1 vurderer vismændene en række aktuelle økonomiske politiske tiltag. Rapportens hovedkonklusioner relateret til finanspolitikken og de offentlige finanser behandles i næste afsnit, jf. nedenfor.

”Aftale om et Grønt Danmark”

Vismændene peger overordnet på, at ”Aftale om et Grønt Danmark” prioriterer produktion og beskæftigelse i landbruget i Danmark forholdsvis højt sammenlignet med ensartet drivhusgasbeskatning. Endvidere peger vismændene på, at der er risiko for, at aftalen ikke leder til en tilstrækkelig sikkerhed mht. opnåelsen af 70-procentmålsætningen. En løsning på dette kan være at sigte efter større reduktioner, end det umiddelbart er nødvendigt for at opnå 70-procentmålsætningen.

Med ”Aftale om et Grønt Danmark” indføres et bundfradrag i afgiften på udledninger fra husdyr, så det udgør 60 pct. af den gennemsnitlige udledning fra den givne dyretype. Ifølge vismændene forringer dette tilskyndelsen til at skifte til en kvægrace, der udleder mindre drivhusgasser. Vismændene anbefaler i stedet, at bundfradraget baseres på den producerede mængde, f.eks.

liter råmælk, fremfor antal dyr. Dermed bevares landmandens tilskyndelse til at reducere udledningerne pr. produceret enhed/output.

Såfremt bundfradraget ikke kan knyttes til den producerede mængde af hensyn til EU's statsstøtteregler, anbefaler vismændene, at bundfradraget knyttes til det samlede antal husdyr og ikke til variationer på baggrund af vægt, og race. Derved får landmanden tilskyndelse til at skifte fra dyr, der udleder relativt meget, til dyr, der udleder mindre.

Endelig peger vismændene på, at tilskuddet til lagring af biokul produceret ved pyrolyse bør svare til afgiften på positive udledninger, dvs. 750 kr. pr. ton CO₂e, samt at formandskabet tidligere har anvist en model for et todelt driftsregnskabssystem, der giver incitament til at vælge og udvikle rentable reduktionstiltag, og som kan lette kontrolindsatsen, jf. Økonomi og Miljø, 2022.

Beskæftigelsesindsatsen

Ekspertgruppen for fremtidens beskæftigelsesindsats har foreslået besparelser på den aktive beskæftigelsesindsats for at indfri målsætningen i dets kommissorium. Vismændene vurderer, at besparelserne kan gå ud over ordninger, der egentlig er effektive i samfundsøkonomisk forstand. Ekspertgruppens vurderinger af beskæftigelseseffekten af de foreslåede initiativer bygger ifølge vismændene på forældede studier (se side 28). Vismændene vurderer, at de påtænkte besparelser på blandt andet uddannelsesaktivering sandsynligvis vil føre til, at beskæftigelsen vil blive reduceret, såfremt beregningen af effekten af de påtænkte besparelser i stedet foretages på baggrund af nyere studier.

Vismændene kommenterer også andre aktuelle forslag. En del af vurderingerne er gengivet i boks 1, der dog ikke udgør et fyldestgørende referat.

Boks 1. Referat af vismændenes syn på nogle af de aktuelle forslag

Vismændene er generelt kritiske overfor (grøn) statsstøtte og fremfører, at det forhold, at en produktion kan opnå statsstøtte i et andet land, ikke i sig selv betyder, at det er en samfundsøkonomisk fordel at fastholde produktionen i Danmark gennem statsstøtte. Tværtimod vil det som udgangspunkt være en fordel at benytte danske produktionsressourcer på andre markeder, hvor de ikke konkurrerer med udenlandsk statsstøtte.

Aftale om Et stærkere erhvervsliv

Vismændene kritiserer blandt andet "Aftale om Et stærkere erhvervsliv" for kun at reducere få erhvervsstøtteordninger og samtidig indeholde flere elementer, der kan reducere den samfundsøkonomiske effektivitet. Vismændene peger i den forbindelse på, at det ikke er sandsynliggjort, at et højere F&U-fradrag er effektivitetsfremmende. Endvidere fremhæver vismændene, at en skattemæssig favorisering af virksomhedsarvinger relativt til andre arvinger må forventes at reducere den samfundsøkonomiske effektivitet.

Aftale om iværksætterpakken

Vismændene kommenterer også udvalgte tiltag i "Aftale om iværksætterpakken". Vismændene peger i den forbindelse på, at problemer med adgang til risikovillig kapital for nystartede virksomheder bedst afhjælpes ved at forbedre adgangen til billige lån, og derimod næppe påvirkes af eksempelvis en forbedring af aktiesparekontoen, der ikke kan benyttes til at investere i unoterede virksomheder. Vismændene vurderer, at aktiesparekontoen er u hensigtsmæssig, idet den ikke bidrager til en ensartet kapitalbeskatning på tværs af aktiver.

Energjø Bornholm

Vismændene peger på, at projektet bør genovervejes i lyset af den negative samfundsøkonomi.

Vismændenes eftersyn af regneprincipperne

Vismændene skal løbende foretage eftersyn af de adfærdsvirkninger, som lægges til grund for ministeriernes konsekvensvurderinger af økonomisk-politiske tiltag.

Finansministeriet og Skatteministeriet offentliggjorde i maj 2024 nye regneprincipper på personskatteområdet. Projektet har bestået af et eftersyn af beregning af 1) hvorledes allerede beskæftigedes arbejdsudbud påvirkes samt 2) hvorledes deltagelsesbeslutningen, dvs. tilskyndelsen til at være i beskæftigelse – fremfor ikke at være i beskæftigelse – påvirkes. Vismændenes publikation "Dansk Økonomi, Forår 2024" indeholdt en kritik af de nye regneprincipper i relation til deltagelseeffekten. Nærværende publikation kommenterer blandt andet de nye regneprincipper i relation til 1) ovenfor. Dvs. til hvorledes allerede beskæftigedes arbejdsudbud påvirkes. Se også spørgsmål 2 nedenfor.

Det nye beregningsprincip indebærer, at visse typer af produktivitetstigninger fremover vil forbedre de offentlige finanser på samme måde som en stigning i arbejdstiden, mens andre fortsat ikke indregnes. På side 30 i rapporten peger vismændene på en række inkonsistente tilfælde, herunder at regeringen ikke indregner den negative produktivitetseffekt af, at Universitetsreformen vil føre til et lavere uddannelsesniveau. Vismændene opfordrer på side 30 til, at der fremlægges en samlet dokumentation for ministeriernes regneprincipper i relation til, hvordan forskellige typer af produktivetsændringer påvirker holdbarheden af de offentlige finanser. Samtidig opfordrer vismændene ministerierne til også at tydeliggøre betydningen af hver enkelt faktor, der påvirker et givent tiltags effekt på de offentlige finanser. Det sidste er lidt teknisk, men indebærer blandt andet, at den isolerede effekt på de offentlige finanser af at lade indkomstoverførslerne følge den generelle lønstigningstakt skal fremgå mere eksplicit.

Spørgsmål 1. Hvad siger I til Finansministeriets indvendinger mod jeres forslag om at basere et bundfradrag i husdyrsafgiften på produktionsoutput?

Vismændene peger som nævnt på muligheden for at basere bundfradraget i den husdyrafgift på produceret enhed fremfor på produktionsinput som foreslået i "Aftale om et Grønt Danmark". Finansministeriet har tidligere kommenteret dette forslag, se [her](#). Finansministeriet peger i den forbindelse på, at vismændenes forslag vil øge de administrative byrder, da produktionsoutput ikke i forvejen indgår i bedriftsregnskabet.

Spørgsmål 2. I skriver, at ministeriernes valg af størrelsen af den såkaldte gulerodseffekt ved personskattelettelser (substitutionselasticiteten) overordnet er i tråd med litteraturen – men er der ikke tale om en undervurdering?

Hidtil har centraladministrationen alene medregnet den effekt, som en personskattelettelse har på det antal timer, der arbejdes. Med de nye principper vil effekter på selve timelønnen, dvs. på (den individuelle) produktivitet, også blive inkluderet. Se eventuelt bilag 1 i [denne](#) for en uddybning.

Selvom beregningerne nu også inkluderer produktivitetseffekter, er adfærdseffekterne imidlertid ikke – gennemsnitligt set – blevet opjusteret, og dermed er den såkaldte gulerodseffekt (substitutionselasticitet) stadig fastsat til 0,1. Vismændene skriver, at dette overordnet er i tråd med resultaterne i litteraturen.

Folketinget kunne imidlertid rejse det spørgsmål, om alle estimer skal vægtes lige højt, herunder, om ikke adfærdseffekterne burde have taget udgangspunkt i gennemsnittet over estimer af den langsigtede elasticitet på danske data. Dermed ville gulerodseffekten skulle fastsættes til 0,17 i stedet for 0,1. se tabel 1 i [denne](#).

Spørgsmål 3. Ministerierne fastholder, at arbejdskraften bærer byrden af selskabsskatten (den overvæltet fuldt ud i lønnen) – hvad siger I til det?

I Dansk Økonomi, forår 2023 præsenterede vismændene forskellige anbefalinger til justeringer af ministeriernes regneprincipper for selskabsskat. Herunder pegede vismændene på, at det bør lægges til grund, at ejere og lønmodtagere bærer byrden ved selskabsskat ligeligt. Finansministeriet har i juni 2024 offentliggjort et skriftligt svar, hvor de afviser dette, se [her](#). Folketinget kunne bede vismændene kommentere dette.

Kapitel 2: Konjunktur og offentlige finanser

Kapitel 2 indeholder vismændenes vurdering af den aktuelle konjunktursituation i dansk økonomi og udsigterne for de kommende år. Vismændene giver

også deres bud på anbefalinger til finanspolitikken, og som noget relativt nyt opgør vismændenes det finanspolitiske råderum i 2030.

Dansk Økonomi i højkonjunktur frem til 2030

Vismændene vurderer, at dansk økonomi er i højkonjunktur oven på en langvarig beskæftigelsesfremgang på mere end 400.000 personer det seneste årti. Prognosen i kapitlet bygger på en forventning om fornyet fremgang i den private indenlandske efterspørgsel som følge af blandt andet en betydelig reallønsfremgang. Produktion og beskæftigelse i Danmark understøttes de førstkommande år desuden af forventet høj vækst i eksporten, herunder medicinaleksporten.

Udenlandske statsborgere står for ca. 45 pct. af beskæftigelsesfremgangen på mere end 400.000 personer det seneste årti. Analyser i rapporten viser, at ca. 70 pct. af disse kan forventes at have langvarigt ophold i landet. Omkring ¾ af beskæftigelsesstigningen vurderes dermed at være af mere strukturel karakter, og den strukturelle beskæftigelse skønnes at være steget med ca. 300.000 personer fra 2013 til 2023. Der er usikkerhed forbundet med opdelingen i, hvad der skyldes konjunktur henholdsvis struktur. Dermed er der også usikkerhed om det beregnede pres på arbejdsmarkedet og graden af højkonjunktur. I prognosen lægges der til grund, at aktiviteten er højere end det strukturelle niveau i hele perioden frem mod 2030.

Spørgsmål 4. I forventer et stigende pres på arbejdsmarkedet fra 2023 til 2025, mens Økonomiministeriet forventer et aftagende pres. Hvorfor denne forskel?

Det såkaldte beskæftigelsesgab viser, hvor meget det aktuelle beskæftigelsesniveau afviger fra det strukturelle beskæftigelsesniveau, der er foreneligt med en stabil pris- og lønudvikling. Ifølge vismændene stiger beskæftigelsesgabets og dermed presset på arbejdsmarkedet fra 2023 til 2025, mens beskæftigelsesgabets ifølge regeringen vil aftage frem mod 2025, jf. tabel 1.

Tabel 1: Skøn for beskæftigelsesgab

Pct.	2023	2024	2025
Vismændene (efterår 2024)	2,2	2,6	2,5
Økonomisk Redegørelse (august 2024)	2,4	2,3	1,9
Forskel	0,2	-0,3	-0,6

Kilde: ØM (august 2024): Økonomisk Redegørelse, DØR (oktober 2024): Dansk Økonomi, efterår 2024.

Udvalget kunne spørge ind til denne forskel. Skyldes forskellen hovedsageligt forskellige forventninger til den økonomiske aktivitet, jf. tabel 2, eller forskellige skøn for den strukturelle beskæftigelse. Vismændene vurderer, at den strukturelle beskæftigelse er lavere end Finansministeriets vurdering¹, dermed vil presset på arbejdsmarkedet ved et givent aktivitetsniveau være større.

Tabel 2: Realvækst i BNP (Pct.)

Procentpoint	2023	2024	2025
Vismændene (efterår 2024)	2,5	2,3	2,8
Økonomiministeriet (august 2024)	2,5	1,9	2,2
Forskel	0	-0,4	-0,6

Kilde: Økonomiministeriet (august 2024) og DØR (oktober 2024): Dansk Økonomi, efterår 2024.

Spørgsmål 5. I hvor høj grad afhænger vismændenes anbefaling af en stramning af finanspolitikken af forventningen om et stigende beskæftigelsesgab fra 2023 til 2025?

Den såkaldte finanseffekt måler, om den – aktivt besluttede – finanspolitik er stram eller slap.² En positiv finanseffekt afspejler, at finans- og strukturpolitikken isoleret set øger kapacitetspresset, mens en negativ finanseffekt afspejler, at finans- og strukturpolitikken mindsker kapacitetspresset.

Såvel vismændene som regeringen er enige om, at finanslovsforslaget for 2025 understøtter kapacitetspresset med 0,5 procentpoint målt ved den etårige finanseffekt, dvs. målt i forhold til 2024, jf. tabel 3.

Tabel 3. Finans- og strukturpolitikens virkning på kapacitetspresset (ét-årig finanseffekt)

Procentpoint	2023	2024	2025
Vismændene (efterår 2024)	-0,2	0,4	0,5
Økonomiministeriet (august 2024)	-1,3	0,1	0,5
Forskel	-1,1	-0,3	0

Kilde: ØM (august 2024): Økonomisk Redegørelse, DØR (maj 2024): Dansk Økonomi, forår 2024, og DØR (oktober 2024): Dansk Økonomi, efterår 2024

¹ Side 119 oplyser vismændene, at Finansministeriets vurdering af den strukturelle beskæftigelse i 2024 er højere end vismændenes.

² Finanseffekten afspejler alene effekten af den aktive politik og afspejler dermed ikke virkningen af de såkaldt automatiske stabilisatorer, dvs. at udgifterne til arbejdsløshedsunderstøttelse eksempelvis går ned i tilfælde af en højkonjunktur.

Økonomiministeriet lægger imidlertid ikke vægt på den etårige finanseffekt, men derimod på, at den flerårige finanseffekt – målt i forhold til 2019 – er negativ i 2024 og 2025, jf. Økonomisk Redegørelse august 2024. Vismændene finder det derimod mere hensigtsmæssigt at opgøre den flerårige effekt i forhold til 2023, hvormed den bliver positiv, og dermed afspejler, at finanspolitikken øger kapacitetspresset.

Med udgangspunkt i forventningen om et stigende beskæftigelsesgab fra 2023 til 2025 argumenterer vismændene for, at finanspolitikken – som udgangspunkt – burde være strammere og ikke slappere i 2025, se side 6. Vismændene peger side 124 på, at det kunne opnås ved at droppe at genindførelsen af håndværkerfradraget og udvidelsen af servicefradraget.

Folketinget kunne spørge vismændene, om de ville komme til samme konklusion vedrørende finanspolitikken, såfremt de havde samme forventning til udviklingen i beskæftigelsesgabets som Økonomiministeriet.

Spørgsmål 6. I vurderer, at råderummet er hele 25 mia. kr. større end regeringens vurdering. Bygger det ikke på en meget optimistisk vurdering af den fremtidige forretning af det offentlige nettoformue?

Vismændene har opjusteret vurderingen af råderummet siden deres seneste prognose i Dansk Økonomi, Forår 2024.³ Med opjusteringen ligger vismændenes skøn for den strukturelle saldo væsentligt over regeringens skøn i 2024 og 2025, jf. tabel 4.

Tabel 4: Skøn for den strukturelle saldo

Pct. af BNP	2023	2024	2025
Vismændene (efterår 2024)	1,9	1,4	0,9
Økonomiministeriet (august 2024)	1,1	0,6	0,2
Forskel	-0,8	-0,8	-0,7

Kilde: ØM (august 2024): Opdateret mellemfristet forløb, og DØR (oktober 2024): Dansk Økonomi, efterår 2024

Opjusteringen betyder, at vismændenes skøn for råderummet i 2030 ligger hele 25 mia. kr. over Finansministeriets skøn. Af tabel II.6 side 114 i vismandsrapporten fremgår det, at der særligt er to poster, der bidrager til forskellen. Dels vurderer vismændene, at det strukturelle provenu fra selskabsskatterne er hele 12 mia. kr. højere end Finansministeriets vurdering, og dels vurderer de, at nettorenteindtægterne er 11 mia. kr. højere.

³ Vismændene skriver, at opjusteringen skyldes en revurdering af en lang række poster, herunder særligt det strukturelle niveau for selskabsskatten.

Vismændene vurderer, at de strukturelle nettorenteindtægterne er 11 mia. kr. højere end det, der ligger til grund i regeringens fremskrivning. Af disse kan 3 mia. kr. tilskrives, at den offentlige nettoformue er større i 2030 i vismændenes fremskrivning. Men vismændene fremfører, at det også har stor betydning, at de forudsætter, at afkastet fra nettoformuen i 2030 svarer til renten i 2023, mens Finansministeriet forudsætter, at renten på offentlige aktiver falder frem mod 2030.

Folketinget kunne bede vismændene begrunde deres vurdering af den fremtidige forrentning af det offentlige nettoformue.

Spørgsmål 7. Ligger der et skjult råderum i Finansministeriets investeringsramme?

Vismændene har før kritiseret, at den offentlige investeringsrammen fungerer som et skyggeråderum, som ingen andre end Finansministeriet kan gennemskue, se side 306 i "Dansk Økonomi, efterår 2022".

Vismændene forudsætter, at de offentlige investeringer inklusiv forskning og udvikling alene udgør 3,4 pct. af BNP i 2030, mens Finansministeriet forudsætter, at de udgør 3,5 pct.⁴ En forskel på 0,1 pct. point svarer til ca. 3 mia. kr. i 2025 niveau.⁵ Folketinget kunne spørge vismændene, om Finansministeriet kunne opjustere råderummet ved at nedjustere de offentlige investeringer til 3,4 pct. af BNP i 2030.

Spørgsmål 8. Vurderer I, at den lavere produktivitetsudvikling i euroområdet alene er konjunkturbetinget

Vismandsrapporten indeholder en analyse af produktivitetsvæksten siden corona-pandemien. Vismændene skriver, at resultaterne af analysen tyder på, at de seneste års svage produktivitetsudvikling må være konjunkturbetinget⁶. Samtidig peger vismændene dog på, at det ikke kan udelukkes, at de seneste års lave brancheinterne vækst vil vise sig at være udtryk for en bredt funderet nedgang i produktiviteten, eksempelvis som følge af langvarige effekter af de seneste års stød til økonomien.

⁴ Jf. tabel II.4 side 103 i Dansk Økonomi, efterår 2024, samt side 48 i "Opdateret 2030-grundforløb: Grundlag fr udgiftsposter 2028", Finansministeriet august 2024.

⁵ Givet, at BNP i 2025 udgør godt 3000 mia. kr.

⁶ Produktiviteten har en tendens til at svinge med konjunkturerne. Hvor nedgangsperioder tvinger virksomhederne til at effektivisere medfører opgangsperioder omvendt typiske et fald i produktiviteten. Ikke mindst fordi personer på kanten af arbejdsmarkedet og med en lavere produktivitet i højere grad kommer i beskæftigelse.

Vismændene skriver side 77, at det ikke er et isoleret dansk fænomen, at produktivitetsvæksten de seneste år har været lavere end i årene op til pandemien. Det samme gør sig gældende i store dele af Europa. Vismændene skriver videre at "på linje med billedet i Danmark, taler flere forhold for, at den svage produktivitetsudvikling i Europa kan hænge sammen med den aktuelle konjunktursituation".

En analyse fra Erhvervsministeriet fra maj 2024 viser imidlertid, at Europa har haft en væsentlig lavere produktivitetsvækst end USA, se [her](#). Folketinget kunne spørge vismændene, om det ikke er korrekt, at denne forskel ikke kan begrundes med konjunkturelle forhold.

Kapitel 3: Finanspolitisk holdbarhed

I kapitel 3 præsenterer vismændene en langsigtet fremskrivning af Danmarks økonomi og finanspolitik. I fremskrivningen udviser den offentlige saldo overskud i alle år, og overskuddet stiger over tid.

Vismændene har opjusteret den finanspolitiske holdbarhedsindikator med 1,2 pct. point til 1,5 pct. af BNP fra efteråret 2023 til nu. Det betyder, at der kan lempes permanent med ca. 44 mia. kr. om året, uden at den offentlige gæld vil vokse ukontrolleret i det lange løb. Med opjusteringen svarer vismændenes vurdering nu stort set til Finansministeriets vurdering. Finansministeriet vurderer således, at holdbarhedsindikatoren udgør 1,3 pct. af BNP.⁷

Vismændenes opjustering af den finanspolitiske holdbarhed skyldes revurderinger af forskellige strukturelle forhold, herunder det fremtidige fødselstal, den private forbrugskvote og forskellige skatteprovenuier.

Kapitlet berører tre forskellige spørgsmål: 1) Vismændene viser, at øget fertilitet ikke gavner de offentlige finanser 2) De undersøger Danmarks vedvarende store overskud på betalingsbalancen, se spørgsmål 11, og endelig indeholder kapitlet 3) en diskussion af den fremtidige indeksering af aldersgrænsen for folkepension, se spørgsmål 9.

Spørgsmål 9. Hvorfor vurderer I, at omkostningerne ved at fastholde pensionsalderen på 70 år er ca. 20 mia. kr. mindre end Finansministeriets skøn?

Kapitlet indeholder en beregning af 1) effekten af fra 2040 at fastholde pensionsalderen på 70 år, samt 2) effekten af at implementere den såkaldte Pensionskommissions forslag.

⁷ Jf. "Opdateret 2030-grundforløb: Grundlag fr udgiftsposter 2028", Finansministeriet august 2024.

Af tabel 5 ses det, at det ifølge vismændene er mindre omkostningsfulgt for det offentlige at implementere de to tiltag. Således koster en fastholdelse af pensionsalderen målt ved den finanspolitiske holdbarhed ifølge vismændenes vurdering 0,7 pct. af BNP mindre end regeringens vurdering. Det svarer til godt 20 mia. kr. årligt målt i 2025-niveau.

Tabel 5: Effekt på den finanspolitiske holdbarhed af alternativ aldersindeksering

Pct. af BNP	Effekt på HBI af fastholdelse af pensionsalder på 70 år	Effekt på HBI af Pensionskommissionens forslag
Vismændene (efterår 2024)	-2,1	-0,7
Finansministeriet (august 2024)	-2,8	-0,9
Forskel	-0,7	-0,2

Kilde: FM (august 2024): Opdateret 2030-forløb: Grundlag for udgiftslofter 2028, DØR (oktober 2024): Dansk Økonomi, efterår 2024.

Spørgsmål 10. Leder et øget arbejdsudbud ikke til en tilsvarende forøgelse af efterspørgslen på langt sigt?

Centraladministrationen har indtil nu anvendt regneprincipper, der indebærer, at det danske lønniveau ikke på sigt påvirkes af en udvidelse af arbejdsstyrken, jf. også [Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 435 \(Alm. del\) af 30. juni 2017](#).

Side 145 i vismandsrapporten, skriver vismændene, at det omvendt vil øge lønniveauet, såfremt arbejdsstyrken falder. Det skyldes, at et faldende befolkningstal og en mindre arbejdsstyrke vil resultere i færre producerede danske varer, hvilket i den af vismændene benyttede model (DREAM), vil lede til en højere pris på danske varer og videre højere lønninger. Folketinget kunne spørge ind til dette.

Spørgsmål 11. Har I konkrete policy-anbefalinger i relation til Danmarks betalingsbalanceoverskud?

Der har den seneste årrække været et betydeligt overskud på betalingsbalancen, hvoraf hovedparten ifølge vismændene kan tilskrives et opsparingsoverskud i selskabssektoren.

Vismændene præsenterer en analyse, der peger på, at opsparingen i de 20 største danske fonde er steget betydeligt siden 2000 og i 2023 udgjorde ca. 2 pct. af BNP. Den opsparing, der er akkumuleret i fondene, kan alene forklare

omtrent en femtedel af betalingsbalanceoverskuddet i 2023, men betydningen for udviklingen på betalingsbalancen er steget de seneste år.

Vismændene har på side 169 og fremefter en diskussion af det hensigtsmæssige i den skattemæssige favorisering af fondene. Det er imidlertid ikke helt klart, om vismændene anbefaler en afskaffelse af de skattemæssige fordele, jf. side 171. Folketinget kunne spørge ind til dette.

Kapitel 4: Erhvervsuddannelse

I kapitlet præsenterer vismændene en empirisk analyse af, hvordan valget af ungdomsuddannelse påvirker dels den enkeltes økonomi målt ved beskæftigelse, timeløn og erhvervsindkomst og dels de offentlige finanser. Analysen undersøger specifikt effekterne af at påbegynde en erhvervsuddannelse frem for en gymnasial uddannelse for unge, der er på vippen mellem at vælge en erhvervsuddannelse og gymnasiet. Analysen viser bl.a., at der er et tab i den enkeltes livsindkomst før skat på 1,2 mio. kr. og et fald i de offentlige nettoindtægter på ¼ mio. kr., når en ung starter på en erhvervsuddannelse i stedet for en gymnasial uddannelse⁸. Vismændene bemærker, at antagelserne samlet set trækker i retning af, at det beregnede tab af livsindkomst er et konservativt skøn, jf. s. 228.

Analysen viser også, at når en ung påbegynder en erhvervsuddannelse frem for gymnasiet, øges sandsynligheden med omkring 20 procentpoint for at falde fra og blive ufaglært (for unge som er på vippen mellem at vælge de to typer af ungdomsuddannelser), jf. s. 218.

De finder også, at et stort geografisk udbud af erhvervsuddannelser ikke lader til at kunne reducere antallet af ufaglærte, jf. s. 215.

Spørgsmål 12. I hvor høj grad skyldes forringelsen af de offentlige finanser og lavere livsindkomst ved at påbegynde en erhvervsuddannelse frem for gymnasiet, at der er større risiko for frafald?

Afkastet af at påbegynde en uddannelse afhænger blandt andet af frafaldet. Vismændene vurderer, at en fjerdedel af den estimerede lavere timeløn skyldes, at påbegyndelsen af en erhvervsuddannelse indebærer en større risiko for frafald, og at den unge dermed aldrig får en uddannelse, jf. fodnote 7 på side. 221. Udvalget kunne spørge, hvor stor en del af effekten på de offentlige finanser og livsindkomst, der skyldes, at der er større sandsynlighed for frafald, når den unge vælger en erhvervsuddannelse.

⁸ Ved nettoindtægter forstås skatter fraregnet udgifter til indkomstoverførsler og udgifterne pr. elev ved de forskellige uddannelser gennem livet.

Spørgsmål 13. Fraråder I at anvende fremskrivninger af mangel på faglærte?

Vismændene diskuterer også udfordringerne ved at lave fremskrivninger, der vurderer, om der i fremtiden vil opstå overskudsefterspørgsel efter bestemte typer arbejdskraft eller populært sagt *mangel efter arbejdskraft*. De nævner bl.a., at fremskrivningerne ikke tager højde for de tilpasningsmekanismer i økonomien, såsom eksempelvis indvandring eller tilpasning via lønnen, som bidrager til at skabe bedre balance mellem udbud og efterspørgsel på langt sigt. Det indebærer ifølge vismændene, at sådanne fremskrivninger pr. konstruktion vil have en tendens til at overvurdere omfanget af ubalancer mellem udbud og efterspørgsel efter forskellige typer arbejdskraft. Desuden påpeger de, at tidligere fremskrivninger om mangel på faglærte ikke har holdt stik.

Spørgsmål 14. Ændres jeres resultater ikke, hvis de mekaniske fremskrivninger holder stik, og der opstår mangel på faglærte?

Vismændene empiriske analyse af de økonomiske effekter af at påbegynde en erhvervsuddannelse frem for gymnasiet baserer sig på data for den historiske lønudvikling. Såfremt de mekaniske fremskrivninger holder stik, og der i fremtiden vil være mangel på faglærte (overefterspørgsel), vil timelønnen for faglærte vel alt andet lige stige. Folketinget kunne spørge, om det ikke begrænser anvendeligheden af resultaterne af vismændene analyse. Det skal ikke mindst ses i lyset af, at vismændene refererer, at nylige undersøgelser peger på, at stadig flere faglærte tjener det samme som personer med en videregående uddannelse.

Spørgsmål 15. Hvis der er politisk ønske om ikke at forringe incitamentet til at tage en mellemlang uddannelser såsom de såkaldte velfærdsuddannelser, fraråder I så, at øge antallet af erhvervsuddannede?

Vismændene bemærker, at påbegyndelsen af en erhvervsuddannelse frem for gymnasiet leder til færre med en mellemlang videregående uddannelse som højeste fuldførte uddannelse. De mellemlange videregående uddannelser omfatter såkaldte velfærdsuddannelser, såsom pædagoger, lærere og sygeplejersker.

Dette dokument er udarbejdet af Folketingets Administration til brug for medlemmer af Folketinget. Efter ønske fra Folketingets Præsidium understøtter Folketingets Administration det parlamentariske arbejde i Folketinget, herunder lovgivningsarbejdet og den parlamentariske kontrol med regeringen ved at yde upartisk faglig bistand til medlemmerne. Faglige noter udarbejdet af Folketingets Administration er i udgangspunktet offentligt tilgængelige.